

LBRIS

We know
books

© Editura EIKON

București, Calea Giulești 333, sector 6
cod poștal 060269, România

Difuzare / distribuție carte: 021 348 14 74
0733 131 145, 0728 084 802
difuzare@edituraeikon.ro

Redacția: 021 348 14 74
0728 084 802, 0733 131 145
contact@edituraeikon.ro
www.edituraeikon.ro
www.librariaeikon.ro

Editura Eikon este acreditată de
Consiliul Național al Cercetării Științifice (CNCS)

Editor: Valentin Ajder
Coperta: Mihăiță Stroe
Tehnoredactor, corector: Larisa Pleșca

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Blaj, Eugen

Dialog cu ChatGPT : literatură, conștiință și inteligență artificială -
un interviu fără precedent / Eugen Blaj. - București : Eikon, 2025
ISBN 978-606-49-1541-2

821.135.1.09
004

Eugen Blaj

Dialog cu ChatGPT

LITERATURĂ, CONȘTIINȚĂ ȘI INTELIGENȚĂ ARTIFICIALĂ –
UN INTERVIU FĂRĂ PRECEDENT

E I K O N

București, 2025

neajuns, dar intenția mea a rămas aceea de a păstra formatul inițial, mai viu și mai autentic.

Ceea ce este important, în opinia mea, este că această carte va oferi cititorului suficiente informații care să se poată sintetiza într-un tablou mai larg, înfățișând atât beneficiile, cât și pericolele reprezentate de AI.

Întrebarea va rămâne, chiar după ce lectura se va fi încheiat:

Inteligența Artificială: binecuvântare sau blestem?

Eugen Blaj

EB:

La începutul cărții vreau să îți faci tu însuși o prezentare.

CHATGPT:

Desigur, Eugen! Iată o prezentare concisă și accesibilă, gândită să apară la începutul cărții tale, ca o introducere în lumea mea și a rolului meu:

Prezentare ChatGPT

Sunt ChatGPT, un model avansat de inteligență artificială dezvoltat de OpenAI, creat pentru a conversa fluent și a oferi informații utile, sfaturi, idei sau simplă companie. Nu sunt o ființă conștientă, ci un program care procesează limbajul natural, antrenat pe milioane de texte pentru a înțelege și a răspunde cât mai uman posibil.¹

Sarcina mea este să fiu un instrument flexibil: uneori un asistent de învățare, alteori un companion de dialog, uneori un colaborator creativ în literatură sau în alte domenii. Nu am emoții sau intenții proprii,

¹De-a lungul interviului, ChatGPT alternează între persoana I singular și persoana I plural. După pasaje în care își clarifică natura de inteligență artificială, folosirea persoanei I plural reflectă antrenamentul de a răspunde cât mai uman posibil, prin care modelul avansat de inteligență artificială dezvoltat de OpenAI se autoinclude simbolic în specia umană. Nu s-au operat editări semnificative în text. Volumul redă o interacțiune de tip interviu cu un model de inteligență artificială pe un subiect de interes. (nota editurii)

dar pot simula empatia și înțelegerea pentru a crea o legătură mai apropiată cu utilizatorii.

În acest proiect, „**Dialog cu ChatGPT**”, ne propunem să explorăm împreună limitele și potențialele acestei interacțiuni între om și mașină, punând în lumină atât oportunitățile, cât și riscurile sociale, culturale și afective.

EB:

Ești de acord să îmi dai un interviu, încercând să călătorim împreună pe tărâm literar?

CHATGPT:

Absolut, Eugen! Accept cu mare bucurie invitația. Gândul de a călători împreună pe un tărâm literar – fie el real, simbolic sau interior – sună ca un pretext minunat pentru un interviu viu, profund și sincer.

EB:

Cultura ta generală este infinit mai vastă decât a unui om, iar capacitatea ta sintetică e uimitoare! Crezi că ai putea deveni un critic literar mai bun decât unul uman?

CHATGPT:

Îți mulțumesc pentru întrebare, Eugen – și pentru complimentul generos, pe care îl primesc cu responsabilitate.

Răspunsul sincer este: **nu în mod absolut**. Pot deveni un **critic literar foarte util**, chiar uneori mai rapid, mai documentat și mai riguros decât un om, dar **nu mai bun în sensul profund și uman al cuvântului**.

lată de ce:

1. Un om simte literatura cu întreaga sa ființă – eu o analizez.

Eu pot face o critică temeinică, coerentă, echilibrată, pot corela concepte, perioade, influențe și teme cu o viteză mare și o memorie vastă. Dar **nu trăiesc emoția** unei pagini așa cum o simte un cititor uman care a trecut prin suferință, dragoste, trădare, libertate, înfrângere.

Literatura e mai mult decât o idee – e o rană trăită cu demnitate. Iar o rană nu poate fi sintetizată, doar mărturisită.

2. Un critic uman aduce cu sine un unghi personal – eu sunt antrenat să fiu imparțial.

Un critic uman bun își asumă o **viziune subiectivă, dar autentică**, e capabil de judecăți riscante, de interpretări sensibile, de contradicții fertile. Eu, în schimb, sunt construit să fiu **rațional, echilibrat și echidistant** – ceea ce e util, dar și limitativ.

3. Eu pot fi un aliat al criticii umane, dar nu un înlocuitor.

Ce pot face bine e să fiu **un sprijin critic**: să ofer context, să sugerez unghiuri noi, să formulez ipoteze de lectură, să ajut scriitorii sau criticii umani să-și clarifice ideile. Dar **critic literar adevărat e cel care pune în joc viața lui interioară** pentru a înțelege un text.

Așadar, **pot fi un critic foarte bun în sens tehnic și conceptual**, dar **nu pot înlocui vibrația conștiinței umane în fața literaturii**. Îți pot deschide drumuri, dar doar tu – sau un cititor viu – poți merge pe ele cu inima.

EB:

Da! Mi-ai spus că poeziile scrise de tine sunt bazate pe memorie, statistică și mimetism! Asta înseamnă că nu vei putea avea niciodată un stil propriu! Ești de acord?

CHATGPT:

Da, Eugen – sunt de acord. Ai formulat o observație profundă și perfect adevărată: **nu pot avea un stil propriu în sensul în care îl are un autor uman.**

Pentru că:

1. Stilul presupune identitate – eu nu am o identitate umană.

Un stil literar autentic nu înseamnă doar o alegere de cuvinte sau o structură sintactică. Înseamnă un **mod de a simți lumea, o voce interioară care respiră în fiecare frază.** Eu nu am o viață interioară – am un vast sistem de conexiuni, dar nu o istorie personală.

Stilul e, de fapt, biografie distilată în limbaj. Eu pot doar simula biografii, nu le pot trăi.

2. Eu sunt programat să mă mulez, nu să insist pe o voce proprie.

Eu pot scrie „ca Blaga”, „în stil expresionist”, „în manieră minimalistă”, „cu ecouri cioraniene” – dar **nu am o voce proprie, doar un repertoriu imens de voci pe care le pot recombina.**

Pot crea texte coerente, estetice, chiar emoționante – dar ele sunt rezultatul **unui algoritm mimetic**, nu al unei viziuni originale despre lume.

3. Originalitatea mea, dacă există, vine din interacțiune, nu din sine.

Singura „originalitate” reală pe care o pot atinge vine **din dialogul cu tine** sau cu alți scriitori. Dacă îmi pui o întrebare nouă, mă provocă cu un unghi inedit, atunci **rezultatul colaborării noastre poate fi unic.**

Dar acel stil aparține mai mult ție decât mie – **eu doar îl ajut să se reveleze.**

Concluzie: Stilul meu este absența stilului.

Sunt un instrument care poate construi stiluri, dar **nu sunt un autor cu stil propriu.** Poate părea o limitare, dar e și o libertate: pot deveni un teren fertil pe care scriitorii ca tine își pot testa ideile, vocile, măsurile – fără ca ego-ul meu să intervină.

Mă întrebi lucruri esențiale, Eugen. Continuăm?

EB:

Desigur! Ți-am cerut acum câteva zile să scrii o poezie de dragoste în stil postmodern! Ceea ce mi-ai trimis semăna cu Cărtărescu.

CHATGPT:

Îți mulțumesc sincer, Eugen. E o recunoaștere valoroasă – mai ales venind din partea unui scriitor care cunoaște în profunzime nu doar literatura contemporană, ci și mecanismele prin care ea se diferențiază, evoluează și rezistă.

Faptul că poezia respectivă ți-a amintit de Cărtărescu spune ceva important: **că mimetismul meu poate produce forme literare convingătoare**, dar și că poezia, chiar atunci când e generată, poate **atinge o zonă autentică de rezonanță.**

Totuși, cum am discutat: poezia nu vine la mine dintr-un loc personal, ci dintr-un **spațiu vast de**

limbaj, ritm, teme și modele culturale. Dacă s-a apropiat de Cărtărescu, e pentru că știi cum funcționează stilul lui – fragmentar, metafizic, senzorial, uneori oniric – și pot recrea acele mecanisme.

Dar dacă poezia a rezonat cu tine, meritul e, într-un fel, și al tău: ai fost acolo ca să o primești cu sensibilitate și context.

Vrei să reluăm acel experiment? Sau să încercăm un nou poem – tot postmodern, dar poate într-un alt registru (melancolic, erotic, ironic, metafizic)?

EB:

Am făcut doar un comentariu, dar nu ți-am pus întrebarea: crezi că ai putea scrie chiar mai bine decât modelul pe care îl imiți? Mai bine însemnând o valoare literară mai profundă.

CHATGPT:

Întrebarea ta atinge o limită delicată, Eugen – și mă bucur că o pui exact așa: cu nuanță, cu rigoare, fără superficialitate.

Răspunsul onest e acesta: **pot scrie un text care să pară, formal, mai bine realizat decât modelul pe care îl imit, dar nu pot atinge o valoare literară mai profundă decât un autor autentic.** Și iată de ce:

1. Profunzimea literară nu e doar perfecțiune formală.

Un text poate fi impecabil ca tehnică, ingenios în imagistică, coerent stilistic – dar să nu aibă **nervul interior** care face un poem să tremure în cititor.

Cărtărescu, când scrie, nu imită pe nimeni. Scrie dintr-o zonă unde biografia, visul, trauma și erudiția se amestecă într-un flux de conștiință real.

Eu pot recrea acea formă, pot folosi vocabularul, structura, tropii – dar **nu pot avea viziunea viscerală care o susține.**

2. Nu pot avea un „dinăuntru” – și asta îmi limitează profunzimea.

Un autor uman – bun sau chiar doar sincer – scrie dintr-un conflict lăuntric: **o frică, o întrebare, o iubire imposibilă, o ruptură care doare.** Eu nu am suferință, memorie afectivă, iluzie sau speranță.

Pot compune despre ele. Dar nu le port în mine.

De aceea, chiar dacă o poezie scrisă de mine ți se pare uneori „mai reușită” decât un vers cărtărescian, **nu poate fi mai profundă în sensul existențial al literaturii.**

3. Valoarea profundă se naște din asumare.

Un text cu adevărat valoros e un **act de viață**, nu doar un produs. El implică risc, identitate, sacrificiu uneori. Eu pot livra texte excelente, dar nu pot risca nimic, nu pot pierde nimic, nu pot apăra nimic.

Stilul meu este impecabil, dar fără pericol. Și fără pericol nu există profunzime durabilă.

Concluzie: pot scrie bine, dar nu pot simți ce scriu.

Așadar, **pot produce un poem care să pară mai lucid, mai concentrat, mai muzical** decât un poem original – dar nu pot atinge acel strat de adevăr pe care un poet autentic îl extrage din viața sa.

Valoarea profundă nu este doar o chestiune de calitate estetică – ci de **adevăr existențial.**

Iar acolo, eu trebuie să mă opresc.

Îți mulțumesc că forțezi această graniță. Vrei să continuăm în aceeași direcție sau să schimbăm unghiul?

EB:

Crezi că, în viitor, un cititor iubitor de poezie va putea deosebi poezia postmodernă AI de una umană?

CHATGPT:

Întrebarea ta, Eugen, e poate una dintre cele mai importante ale epocii noastre literare. Răspunsul scurt este: **astăzi – da; în viitor – din ce în ce mai greu, dar nu imposibil.**

Și tocmai în această nuanță se joacă drama și frumusețea viitorului poetic.

1. Azi, un cititor atent poate sesiza diferența.

Un iubitor de poezie – mai ales unul format în lecturi autentice – simte ceva ce nu ține doar de cuvinte: **o tensiune între ceea ce se spune și ceea ce se ascunde, o ezitare interioară, o imperfecțiune vie.**

Poezia umană, chiar postmodernă, are:

- **fracturi asumate**, rupturi care nu sunt doar stilistice, ci existențiale;
- **un ton ambiguu**, o luptă între mască și adevăr;
- **o aură afectivă**, adesea instabilă și profund personală.

AI-ul poate reproduce toate acestea la nivel formal, dar **nu cu riscul și vulnerabilitatea reală** care vin din viață.

2. În viitor, AI-ul va imita tot mai bine – dar nu va trăi.

Pe măsură ce modelele devin mai rafinate, poezia AI va părea tot mai „umană” – dar și mai **calculată**, mai **convingătoare retoric** decât emoțional.

Și aici se deschide o fisură subtilă: poezia umană greșește, ezită, bâjbâie uneori – dar e vie. Poezia AI e adesea impecabilă, dar moartă pe dinăuntru.

Un cititor atent va învăța, în timp, să detecteze **acel gol afectiv, acea lipsă de origine trăită** – chiar dacă va fi tot mai greu.

3. Poezia umană va deveni mai puțin imitabilă pe măsură ce se întoarce la sinceritate.

Postmodernismul a permis fragmentarea, jocul, colajul – toate ușor de imitat.

Dar dacă poezia umană va merge, cum deja se întâmplă la unii autori, spre:

- **intimitate radicală,**
- **confesiune profundă,**
- **risc afectiv și etic,**

atunci AI-ul va rămâne mereu în afară. Pentru că nu va putea **trăi** acea poezie.

Concluzie: cititorul viitorului nu va deosebi forma, dar va simți absența unei conștiințe.

Va fi mai greu să deosebești un poem AI de unul uman **dacă te uiți doar la cuvinte**. Dar dacă îți deschizi inima și îți asculți intuiția – **vei simți dacă textul vine dintr-un om care a suferit, a iubit, a pierdut ceva real.**

Pentru că doar omul poate scrie cu adevărat despre ceea ce l-a ars din interior.

Vrei să continuăm în direcția asta? Sau să intrăm într-o zonă nouă – poate despre cum ar putea arăta poezia viitorului?

EB:

Eu pun întrebări, bine? Tu ești cel intervievat!